

אמן, אמן ואמן: היוזמה שאיחדה לשבוע את שלוש הדתות תחת קורת גג אחת

אלעד בר-נוי

6.9.16

אירוע "אמן – בית תפילה משותף לכל מאמינים", המתקיים השבוע בגיא בן הינום, נרתם למשימה בלתי אפשרית: לשכן במבנה אחד יהודים, נוצרים ומוסלמים לשבוע של תפילות משותפות. ישנה רק מילה אחת שחוזרת בתפילות שלוש הדתות כולן, אבל הרגשות דומים.

כשהגעתי לגיא בן הינום, המקום שמארח השבוע את אירוע "אמן – בית תפילה משותף לכל מאמינים" (4 בספטמבר-9 בספטמבר), הדבר הראשון שהבחנתי בו היה הילד שרוכב על חמור לבן, מביט בחיוך על הנעשה סביבו: נזירים פרנציסקאנים עטויי גלימות; רבנים בעלי מגבעות שחורות וכלי נגינה; אחות ואב כנסייה; רבה כסויית ראש; שייח' מוסלמי לבוש בגדים לבנים; ועוד שלל דמויות שנראות כאילו נלקחו מסיפור עתיק יומין או מבדיחת קרש לא מוצלחת, יושבים במעגלים בדשא ושרים שירי תפילה לאלוהים או מתרגלים מדיטציה כהכנה לתפילה.

קשה שלא להתפייט לנוכח העובדה שדווקא במקום הזה, הממוקם בין עצי הזית המוריקים לניידות משמר הגבול הירוקות, בקו התפר בין ירושלים המערבית לירושלים המזרחית; דווקא בגיא בן הינום – המקום שעל שמו קרוי הגיהנום – מתכנסים נשים ואנשים מדתות שונות בניסיון ליצור גשר.

ואולם, אני מודה שהזדהיתי דווקא עם המבט הספק משועשע-ספק סקפטי של הילד על החמור הלבן. למרות הרצון הטוב ולמרות הכוונות הטהורות, בדרך כלל כשמגיעים לרגע האמת באירועים

בין-דתיים או בין-עדתיים, כל אחד ננטע במקומו, כל אחד מתעקש על המנגינה שלו, על הנוסח שלו, על העמדה שלו. ועם זאת – פיתול מספר שלוש – משהו באוויר גרם לי להטיל ספק בספק.

תפילה חזקה במיוחד

אמן 2016", שמתקיים במסגרת פסטיבל "מקודשת" בירושלים, הוא פרי שיתוף פעולה של קהילת ציון ומנהיגי דת נוצרים ומוסלמים. אלה החליטו לעשות את מה שנראה כמעשה כמעט בלתי אפשרי – לשכן לשבוע אחד את שלוש הדתות תחת קורת גג אחת לתפילות משותפות.

"אנחנו קבוצה של אנשי דת מוסלמים, יהודים ונוצרים", אומר שייח איהאב בלחה, ממובילי שיתוף הפעולה יוצא הדופן הזה. "זה התחיל משיחות שקיימנו בינינו. בשלב מסוים הרגשנו שיש צורך להפוך את זה למשהו גדול יותר ואולי ממוסד יותר. יש הרבה עוינות בין הדתות. כל אחד עומד במקום שלו וחושב שהוא צודק. החלטנו כל אחד לפתוח את הבית ואת הלב, ואני חושב שנוצרה התחברות מצוינת. כולנו מאוחדים; איש לא גורע מהאחר – להפך - אפשר רק להתעשר מזה."

מעגלי שירה ומדיטציה. שלוה מפתיעה (תצלום: מיכל פתאל)

גם הרבה תמר אלעד-אפלבוים, רבת קהילת ציון, מתייחסת ליחס המפרה בין התפילות השונות: "בחרנו בשם 'אמן', מילה שמשמשים בה בשלוש הדתות, והיא למעשה עדות לכך שאני שומע את התפילה של האדם שלידי. כשהאדם אומר אמן, הוא מכיר בזה שמישהו לידו אומר תפילה, ויותר מכך – הוא מעיד עליה שהיא קיימת ויקרה לו, וכך אנחנו מתפללים יחד בתיבת תהודה אחת."

מעגלי השירה והמדיטציה הצליחו לשמור על שלוה מפתיעה לנוכח חבורת הילדים הרועשת ששיחקה סביבם כדורגל. נראה היה שגם הם סקרנים ומשועשעים מהדבר המוזר הזה שמתרחש במגרש המאולתר שלהם. בשלב מסוים, גם הילד על החמור הלבן ויתר על מושבו והצטרף אליהם למשחק.

לאחר שהמעגלים וההכנות הסתיימו, עלינו לחדר התפילה. דרך שביל של מחיצות עשויות בד לבן, נכנסנו לחדר שהיה מקושט כולו בבדים לבנים שהשתלשלו מן התקרה ועליהם נכתבו ציטוטים מן

המקורות השונים. ברקע התנגנה מוזיקה סופית, שליוותה את המתכנסים לשבת יחד. הרבה אלעד-אפלבויים פתחה בברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן לזה", שבנסיבות אלה קיבלה משמעויות נוספות. ברגע ההוא, גם הנפש הספקנית ביותר ודאי נרעדה מעט.

בין הברכות הרבות מפי המברכים והמברכות בלטו דבריה של ואיד'ה אבתסאם מחמיד, פעילת שלום ותיקה ומקימת המרכז לשלום אוהל הגר ושרה. "באוהל שלנו הגר ושרה יושבות יחד זו עם זו. אנחנו לא צריכות את אברהם אבינו באוהל שלנו", אמרה מחמיד בחיור, "או בכלל - גברים שיילחמו על אדמה". היא זכתה לצחוק ולמחיאיות כפיים חזקות מהקהל, גם מהגברים שבו.

האב אלברטו פארי מהכנסייה הפרנציסקנית סיפר שכשסיפר להוריו על הערב המיוחד, הם אמרו לו שכדאי להתפלל במהלכו למשהו גדול ובעל משמעות כי הכוח של התפילה ודאי יהיה חזק ביותר. בשלב מסוים, כשהחלו האורות בחדר התפילה להבהב בעוצמה ובצבעים, אי אפשר היה שלא לחשוב, אפילו לרגע קטן, שאולי הם צודקים.

לא רק אלוהים

לאחר הברכות החל דיון פילוסופי-תיאולוגי מעניין על המשמעות של המילה "אחד" בהקשר האלוהי בשלוש הדתות השונות: אחדות בעברית, תאחיד בערבית ו oneness באנגלית. דבריו של האב דוד נויאהוז, סגן הפטריארך הלטיני, היו מעניינים מאוד, שכן בנצרות אין אל אחד, אלא שילוש קדוש. ובכל זאת דיבר האב נויאהוז על המקום שבו האלוהים שלך הוא גם האלוהים של האויב שלך, שבו אתה נלחם. ולכן האחד הוא – מעל הכול – אתגר גדול מאוד.

ד"ר מאיר בוזגלו מהחוג לפילוסופיה באוניברסיטה העברית נשא אף הוא דברים מעניינים וביטא מידה רבה של צניעות לנוכח התפילה המשותפת: "נראה שאתם מסתדרים יפה גם בלי פילוסופיה. לא בטוח שזקוקים לה כאן". ובאמת, נראה שהרגעים המרגשים והמעניינים ביותר בערב לא היו התרחשו תוך כדי שיחה או דיון, אלא אגב שירה ונגינה משותפת; הרגעים שבהם שירת ר' שלמה אבן גבירול ו"אדון עולם" נשמעו בד בבד עם סורות מן הקוראן ועם פסוקים מן הבשורה על פי מרקוס. הרב והפייטן חכם דוד מנחם הפליא בשירת הכוונות, בעברית ובערבית, שוודאי נגעה גם במי שפיוטים אלה אינם מלווים אותו מילדות.

"ילדים סקרנים מהמתרחש במגרש המאולתר שלהם" (צילום: מיכל פתאל)

כשהבטתי סביבי, זיהיתי חששות מסוימים במבטם של האורחים, או שמא היתה זו פליאה: האם גם אתה מרגיש כפי שאני מרגיש לגבי האמונה שלי? לגבי התפילה שלי? לגבי האלוהים שאני מאמין בו? ונראה שהאמונה באל, על אף תפקידה החשוב והמאחד בערב, לא היתה הכול. כשהבטתי סביבי וראיתי אנשים שמבט של תקווה או פליאה בעיניהם, זיהיתי משהו קמאי ופנימי יותר. אנשים ביטאו אמונה לא רק באל משותף, אלא גם ברעיון משותף, בעתיד משותף. אמונה – שלפני שהיא אמונה במקום – היא אמונה באדם.

"אמן" הפכו את גיא בן הינום למרחב של גבול במקום, בזמן ובדת. מרחב שבו הכול יכול להיות נכון ואפשרי, וקשה שלא להיקסם ממנו ולהתמסר אליו. ההיקסמות הזאת, שיש בה גם משהו מתעתע, נובעת מאותו מקום קמאי ויסודי בנפש האדם – האמונה, או הרצון להאמין בנפש האדם. ולמרות הספק ולמרות הקשיים,

אני מצטרף אליהם בתפילה: "פי ביתי בית תפלה! קרא לקל העמים".

אמן.